

MINISTERUL MUNCII ȘI
PROTECȚIEI SOCIALE AL
REPUBLICII MOLDOVA

**Mai Multe
Oportunități** prin
Politici Prietenoase Familiei

With funding from
= Austrian
Development
Cooperation

FONDUL NAȚIONAL DE CREȘE

Un pas decisiv pentru reconcilierea vieții de familie și cu cea profesională

Acest document este elaborat de către Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare în cadrul proiectului „Mai multe oportunități: politici familiale sensibile la gen pentru sectorul privat din Balcanii de Vest și Republica Moldova”, realizat de Fondul ONU pentru Populație (UNFPA), cu susținerea Agenției Austriece pentru Dezvoltare (ADA), în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod neapărat poziția UNFPA, ADA și altor organizații afiliate.

CUPRINS

NECESITATEA SERVICIILOR DE CREȘĂ	3
IMPACTUL POLITICILOR ACTUALE	8
RECOMANDĂRI	11

Autori:

Alexei BUZU

Rodica IVAȘCU U

Veronica SIREȚ EANU

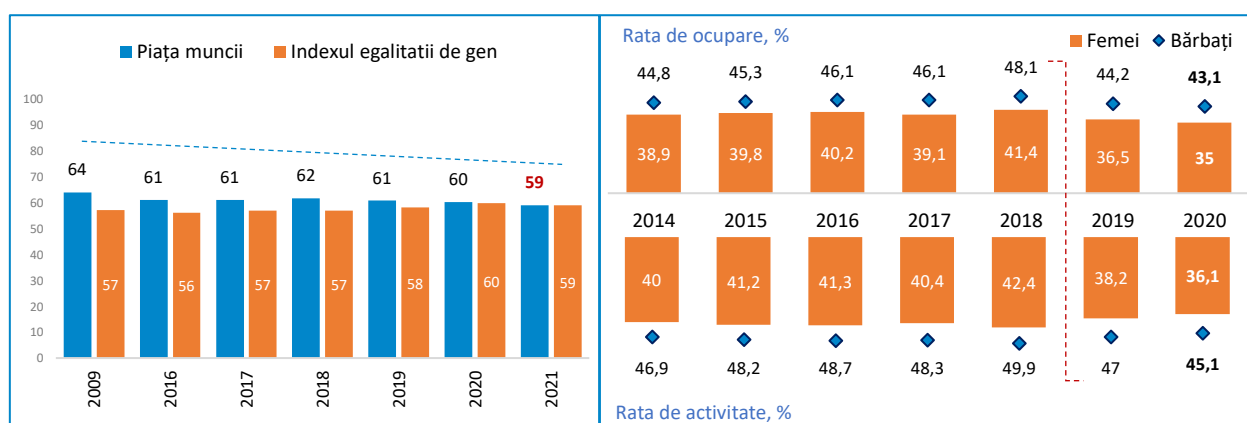
Alina ANDRONACHE

Veaceslav BĂTRÎNESCU

NECESITATEA SERVICIILOR DE CREȘĂ

În Moldova, piața muncii este un domeniu în care sunt înregistrate inegalități de gen semnificative, care se răsfrâng nefavorabil preponderent asupra femeilor. Indexul Egalității de Gen în Moldova este instrumentul ce permite identificarea nivelului de egalitate de gen pentru 6 domenii-cheie de activitate, printre care se enumeră și piața muncii. Valorile Indexului pot varia de la 0 – indicând o inegalitate totală între femei și bărbați și 100 – indicând o egalitate de gen. Astfel, pentru 2021, valoarea pentru aria Piața muncii a fost estimată la 59 de puncte din maximum 100, ceea ce reprezintă nu altceva decât inegalități pronunțate de gen, care, în majoritatea cazurilor, afectează nefast bunăstarea și independența financiară a femeilor.¹ Dinamica din ultimii ani nu arată vreo modificare favorabilă în atingerea balanței de gen în acest domeniu, ci din contra, o ușoară înrăutățire a situației se observă (a se vedea figura 1).

Ratele de activitate și ocupare ale femeilor sunt considerabil mai mici comparativ cu cele ale bărbaților. Datele BNS arată că, în 2020, rata de activitate a femeilor este cu 9pp mai mică comparativ cu situația bărbaților (a se vedea figura 2). Aproximativ aceeași situație se observă și în privința ratei de ocupare, în cazul femeilor aceasta fiind echivalentă cu 35%, iar în cel al bărbaților – 43,1%. Analiza în dinamică a datelor pentru ultimii ani, arată o amplificare a decalajului de gen atât în privința ocupațională, cât și cea de activitate, pe seama retragerii mai mari de pe piața muncii a femeilor.

F1. Indexul Egalității de Gen în Moldova, aria Piața muncii
Sursa: Calculele CPD în baza datelor BNS

F2. Ratele de ocupare și activitate a femeilor și bărbaților, %
Sursa: BNS (începând cu 2019, seria întreruptă a datelor)

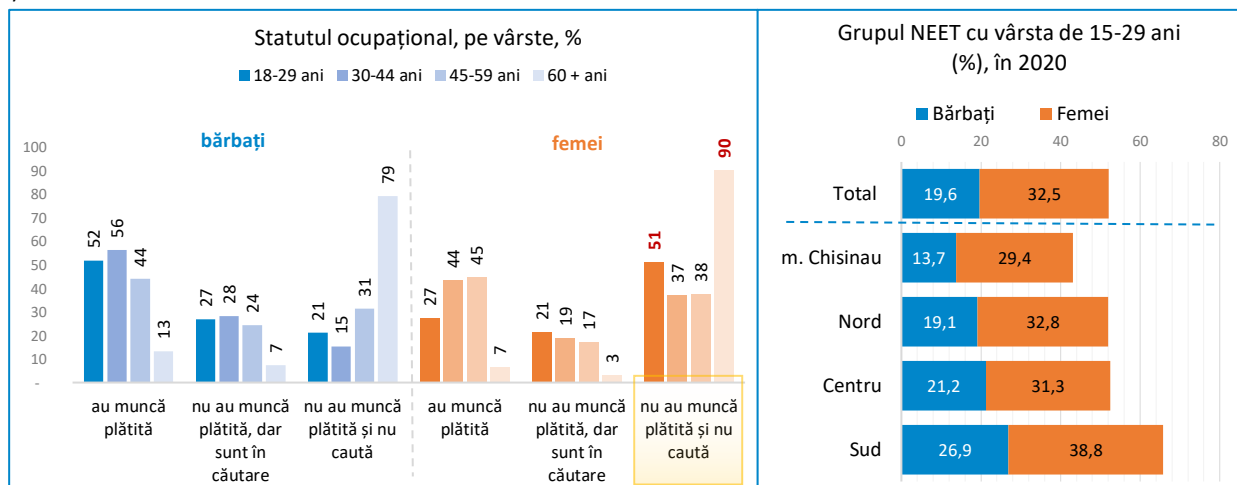
Adițional genului, vârsta reprezintă încă un criteriu ce influențează retragerea mai mare a femeilor de pe piața muncii. Analiza datelor generate de Studiul Generației și Gen 2020 au scos în relief principalele inegalități în funcție de gen și vârstă atunci când a fost evaluată situația femeilor și bărbaților din perspectiva profilului ocupațional. Astfel, s-a observat că ponderea femeilor care nu sunt în muncă plătită și nici nu sunt interesate de a-și găsi un loc de angajare, o depășește cu mult pe cea a bărbaților (a se vedea figura 3). Cele mai mari inegalități sunt observate pentru categoriile de vârstă de 18-29 ani și 60+ ani. Întrucât, perioada ce corespunde vârstei de 18-29 ani este asociată celei în care sunt puse bazele noilor familii, iar cea de 60+ ani – cu cea de pensionare, nu este exclus faptul că situația în cauză este determinată predominant de implicarea femeilor în responsabilitățile de îngrijire a copiilor (nepoților) și/sau a gospodăriilor și a membrilor de familie.

Totodată, în Moldova, multe femei tinere sunt în grupul NEET și sunt în afara oportunităților de angajare. Indicatorul NEET² (ilustrat în figura de mai jos) arată procentul femeilor și a bărbaților care nu

¹ Indicatorii analizați pentru aria Piața muncii includ: (i) rata de ocupare a femeilor și bărbaților, (ii) rata de ocupare a femeilor și bărbaților de 25-49 ani cu copii de 0-6 ani, (iii) segregarea orizontală și verticală și (iv) ponderea persoanelor ocupate în sectorul informal non agricol. Pentru stabilirea nivelului de egalitate de gen pentru aria Piața muncii sunt utilizate datele anuale oferite de [BNS](#).

² NEET – (din engleză: Not in Education, Employment, or Training) – persoanele tinere ce nu sunt ocupate, implicate în educație sau instruire.

sunt pe piața muncii, în educație sau instruire. Observăm că în Chișinău, regiunea cu cele mai multe oportunități de studii și muncă, aproximativ o treime din femeile de 15-29 de ani nu muncesc, nu studiază sau beneficiază de careva instruire. În regiunea de Sud a Moldovei, ponderea NEET în rândul femeilor este și mai mare – circa 39%.

F3. Ocuparea femeilor și a bărbaților, în funcție de vârstă, %
Sursa: Studiul Generații și Gen, UNFPA, 2020

F4. Rata NEET în rândul celor de 15-29 ani, %
Sursa: BNS

Retragerea femeilor de pe piața muncii este determinată atât de cauze structurale, cât și de perpetuarea unor 'norme' sociale perimate. Aici ne referim în special la (i) implicarea inegală a femeilor și bărbaților în realizarea muncii neplătite (îngrijirea copiilor, membrilor de familie, gospodărie etc.) pe seama menținerii unor stereotipuri de gen privind rolul pe care îl are femeia și bărbatul în societate și (ii) disponibilitatea limitată a instituțiilor publice de educație timpurie a copiilor (creșele), în special în orașele mai populate, care diminuează din posibilitatea părinților (preponderent a femeilor) de a reveni/a se încadra în muncă într-un tempo mai rapid.

(i) Divizarea inechitabilă a responsabilităților de îngrijire determină o ocupare mai mică în rândul mamelor. Studiul [Gen și Generații](#) a identificat că responsabilitățile de îngrijire sunt definite de rolurile tradiționale de gen. În situația în care copilul este bolnav, în 67.7% din gospodării, femeia este cea care de cele mai multe ori va fi responsabilă să stea acasă pentru a avea grijă de copil, în doar 2.7% din gospodării această responsabilitate ar fi a bărbaților. Datele BNS, cu referire la rata de ocupare a persoanelor de 25-49 ani, care au copii de până la 6 ani, permit să identificăm o diferență de gen destul de pronunțată. Pentru anul 2020, decalajul de gen, în acest caz, a fost calculat la 28,5pp (rata de ocupare a femeilor cu copii de 0-6 ani este de 35,5%, comparativ cu 64% în cazul bărbaților cu același statut). În cazul persoanelor angajate ce nu au copii de această vârstă s-a identificat că ponderea femeilor este mai mare - 61,8% versus 55,3% în cazul bărbaților. Notele precedente elaborate³, în scopul reliefării problemei ratei ocupaționale mici în rândul femeilor, au arătat încă o dată divizare inechitabilă a sarcinilor de îngrijire, femeile fiind cele care, în majoritatea cazurilor, le revin aceste responsabilități.

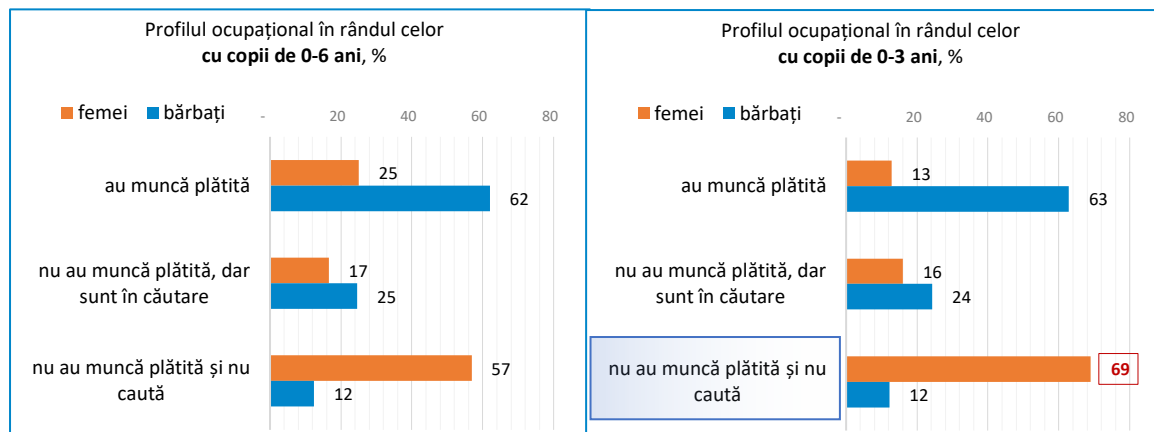
(ii) Accesul limitat la instituțiile publice de educație timpurie se transpune direct și mult mai considerabil asupra situației ocupaționale a femeilor, în special ale celor cu copii de 0-3 ani. Interpretarea datelor Studiului Generații de Gen 2020 prin prisma de gen, statutul ocupațional și prezența copiilor de până la 6 ani (reflexate în figura de mai jos), arată clar o implicare mult mai mică a mamelor în munca remunerată. În special, diferența este mult mai semnificativă în cazul celor ce au copii de vârstă ante-preșcolară (până la 3 ani). Astfel, atestăm manifestarea unei duble inegalități, atât din perspectiva prezenței copiilor în

³ Printre acestea se enumeră:

● Studiul "Cum stimulăm implicarea echitabilă a părinților în creșterea și îngrijirea copiilor? Recomandări de politici", 2021
<https://progen.md/cum-stimulam-implicarea-echitabila-a-parintilor-in-cresterea-si-ingrijirea-copiilor/>

● Studiul "Extinderea aranjamentelor de muncă: Recomandări de politici publice pentru reconcilierea eficientă a vieții profesionale cu cea de familie", 2021
<https://progen.md/extinderea-aranjamentelor-de-munca/>

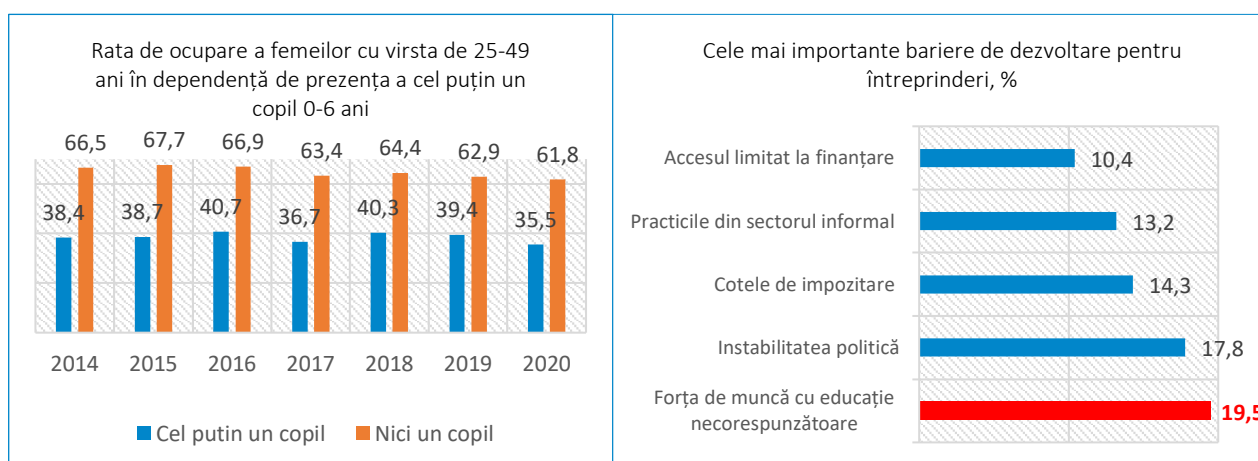
rândul femeilor, dar și din cea a vârstei copiilor. În acest context, adițional perpetuării stereotipurilor de gen privind necesitatea implicării mai mari a mamelor în creșterea și îngrijirea copiilor, nu excludem faptul că, o cauză determinantă a acestei inegalități poate fi considerată disponibilitatea limitată a creșelor publice.

F5. Ocuparea femeilor și bărbaților în funcție de prezența copiilor, %
Sursa: Studiul Generații și Gen, UNFPA, 2020

Apariția unui copil de vârstă preșcolară accentuează inegalitatea de ocupare inclusiv între femei. La fel ca și în cazul datelor GGS, datele Biroului Național de Statistică arată o diferență destul de semnificativă între nivelul de ocupare a femeilor fără copii de vârstă preșcolară (61.8% în 2020) și a femeilor care au cel puțin un copil de vârstă preșcolară (35.5%). Astfel în anul 2020, această diferență de ocupare a constituit 26.2 puncte procentuale. În ultimii ani, nivelul acestei inegalități avea o ușoară tendință de descreștere de la 29 puncte procentuale în 2015 la 23.5 p.p. în anul 2019 (vezi figura de mai jos). Criza pandemică și presiunea pe instituțiile de educație și îngrijire a întrerupt această tendință pozitivă.

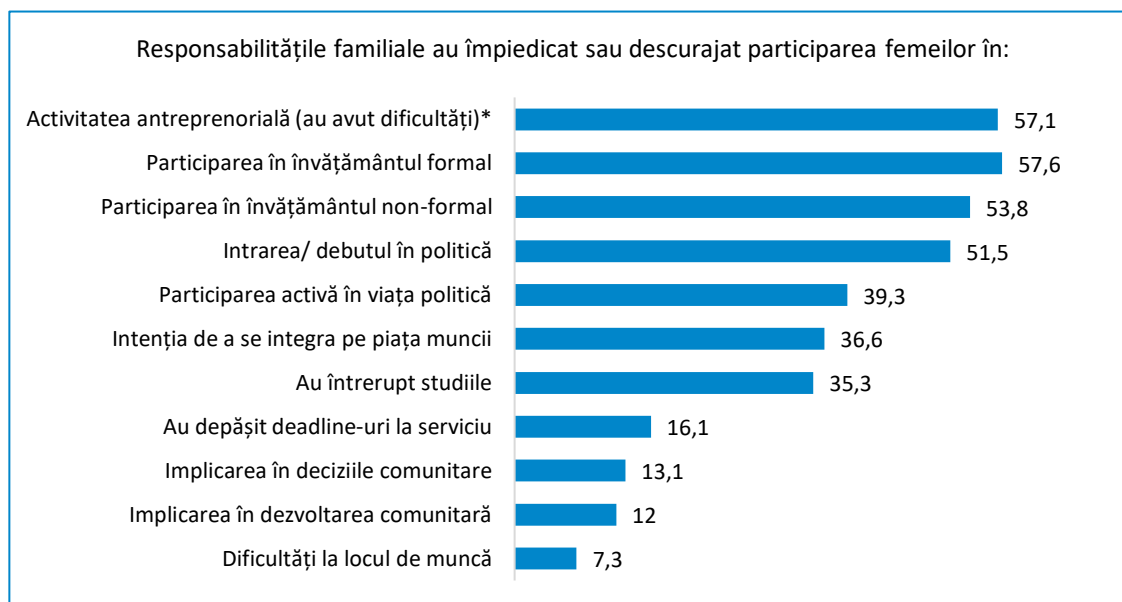
Posibilitățile reduse de a combina viața profesională cu cea de familie afectează și angajatorii. În anul 2020, aproximativ 124 mii de femei cu vârsta între 25-44 ani erau inactive pe piața muncii din motiv că aveau responsabilități de îngrijire. Aproximativ 74.6 mii din aceste femei aveau un nivel de studii post liceal. Pentru comparație, conform datelor BNS, pentru același grup de vârstă, atât pentru bărbați cât și pentru femei, numărul celor inactivi din motiv de migrațiune este de 83.5 mii. Deși, pe agenda decidenților există o preocupare importantă legată de atragerea diasporei și a emigranților moldoveni pe piața muncii, preocuparea legată de *reîntoarcerea* pe piața muncii a unui potențial număr mult mai impunător de femei practic nu există. Ambele deziderate de politici publice sunt dificile și necesită investiții și angajament ferm, însă cel legat de reintegrarea femeilor pe piața muncii pare a fi mai fezabil. O asemenea situație este destul de stranie în contextul în care pentru o parte semnificativă a angajatorilor, identificarea salariaților calificați este cea mai importantă barieră de dezvoltare (vezi figura de mai jos).

F6. Ocuparea femeilor în funcție de prezența copiilor, %

F7. Cele mai importante bariere de dezvoltare pentru întreprinderi

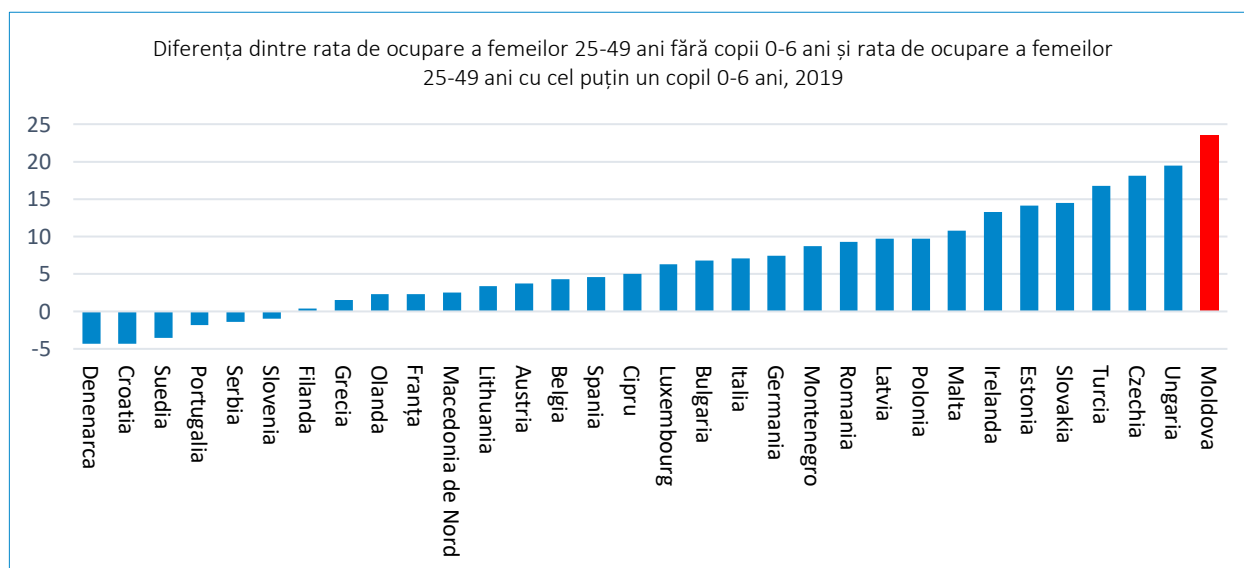
Responsabilitățile de îngrijire reprezintă o barieră semnificativă pentru împuternicirea femeilor din Moldova. Datele din mai multe studii și analize din ultimul deceniu (vezi figura de mai jos) arată că pentru o parte semnificativă a femeilor din Moldova, responsabilitățile de îngrijire le-au împiedicat sau le-au descurajat să participe activ în viața economică, politică și civică. Cu siguranță, aceste îngrijorări s-au acutizat în perioada pandemiei. Astfel, orice măsuri de politici publice menite să faciliteze reconcilierea acestor deziderate cu preocupările femeilor legate de familie și creșterea copiilor vor avea efecte pozitive multilaterale. Cu siguranță că o parte a acestui mix de intervenții trebuie să fie extinderea accesului la servicii calitative de creșă.

F8. Ponderea femeilor pentru care responsabilitățile familiale a constituit o barieră de participare/ implicare

Sursa: BNS 2015/2019, Barometrul de Gen 2016, Sondaj CPD 2019, 2020, 2021

În context regional, posibilitățile de ocupare a femeilor cu copii din Moldova sunt cele mai reduse. Chiar dacă înainte de pandemie, observăm o tendință de ameliorare în ceea ce privește posibilitățile de reconciliere a vieții profesionale cu cea de familie, observăm că în comparație cu țările din regiune, în Moldova diferența dintre ocuparea femeilor fără copii preșcolari și femeile cu copii preșcolari este cea mai mare.

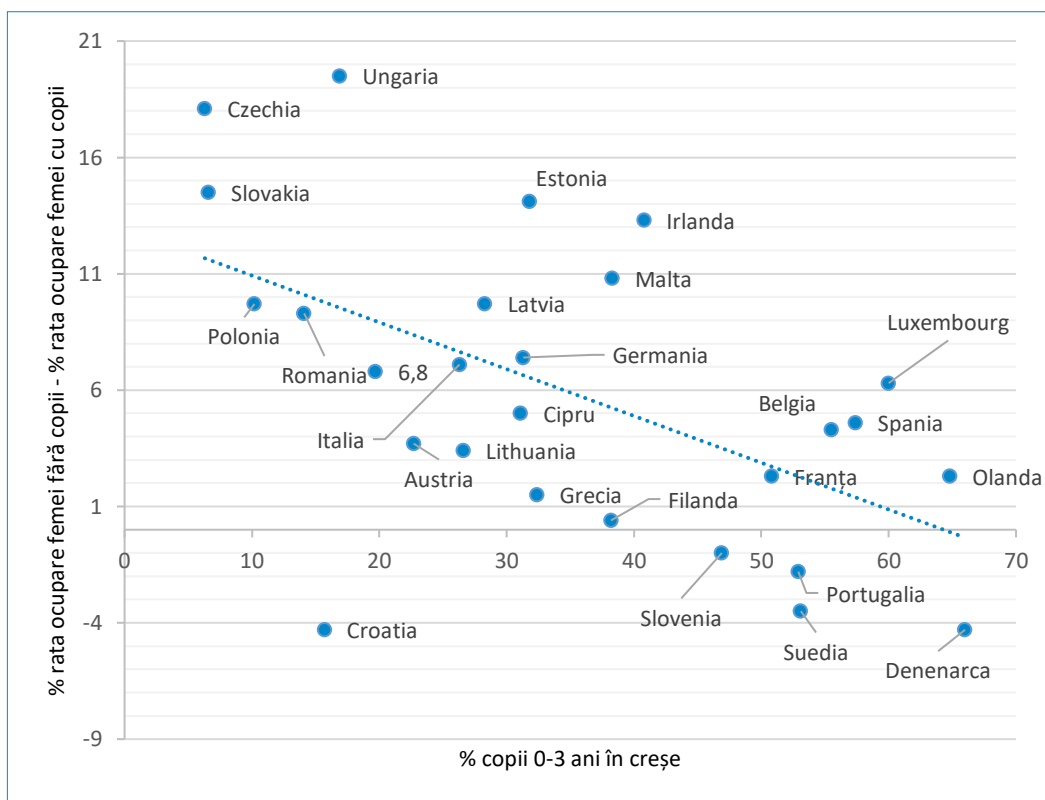

F9. Diferența dintre rata de ocupare a femeilor 25-49 ani fără copii 0-6 ani și rata de ocupare a femeilor 25-49 ani cu cel puțin un copil 0-6 ani, 2019

Sursa: EUROSTAT, BNS

Accesul limitat la servicii de creșă explică o parte din inactivitatea femeilor cu copii pe piața muncii.

Figura de mai jos ilustrează relația dintre nivelul de acces la servicii de creșă (atât pentru servicii de până la 30 de ore pe săptămână cât și servicii de peste 30 de ore pe săptămână) și diferența dintre rata de ocupare a femeilor fără copii preșcolari și a celor cu copii de această vârstă. Putem observa că cu unele mici excepții (cum ar fi Croația), diferența scade odată ce nivelul de acces la servicii de creșă sporește – relația este negativă. O estimare liniară simplă arată că nivelul de acces la creșe explică cel puțin o treime din diferența dintre ratele de ocupare și că dacă în mediu nivelul de acces la creșe ar crește cu 5% atunci diferența dintre ratele de ocupare s-ar micșora cu 1%. Aceste simple estimări se bazează pe contextul țărilor din UE, cel mai probabil, creșterea nivelului de acces la servicii de creșă în Moldova ar avea o contribuție mult mai semnificativă.

F10. Relația dintre nivelul de acces la creșe și ratele de ocupare a femeilor cu și fără copii preșcolari
Sursa: EUROSTAT

IMPACTUL POLITICILOR ACTUALE

Întru facilitarea încadrării sau revenirii părinților pe piața muncii, în ultimii ani, cadrul legal național a fost ajustat. În special ne referim la Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și Codul Educației. Astfel, prin modificările operate la Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale (nr.289/2004), s-a modificat formula de oferire a indemnizației pentru creșterea copilului (art.18). Astfel, persoana care se află în concediul pentru îngrijirea copilului, are dreptul la indemnizație lunară conform uneia din două opțiuni: (a) de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 3 ani a copilului, cu un cuantum lunar de 30% din baza de calcul, reflectată în art. 7 al legii citate; (b) de la data acordării concediului pentru îngrijirea copilului și până la data împlinirii vârstei de 2 ani și 2 luni a copilului, aplicându-se următoarea formulă de acordare a cuantumului indemnizației: 60% din baza de calcul până la împlinirea vârstei de 1 an a copilului și 30% din baza de calcul stabilită, din ziua următoare celei de împlinire a vârstei de 1 an și până la împlinirea vârstei de 2 ani și 2 luni a copilului (după împlinirea vârstei de 2 ani și 2 luni și până la împlinirea vârstei de 3 ani a copilului, indemnizația lunară pentru creșterea copilului nu se acordă). Cu referire la Codul Educație, prin ajustările aprobate s-a modificat vârsta de încadrare a copiilor la creșe (0-2 ani) și la grădinițe (2-6/7 ani), dar și prin care s-a decis asupra faptului că Guvernul va elabora și aproba Programul de extindere a serviciilor de creșă, până în 2020.

Creșa este un serviciu de interes local, public sau privat, care are misiunea de a oferi, pe timpul zilei, servicii integrate de îngrijire, supraveghere și educație timpurie copiilor de vârstă ante-preșcolară (0-3 ani). Așadar, unitățile în care se oferă servicii de educație timpurie

În pofida acestor modificări legislative, părinții încă nu pot beneficia pe deplin de noile amendamente. Deși se oferă opțiuni de a selecta perioada pentru concediul de îngrijire a copilului, valoarea totală a indemnizației nefiind influențată de perioada aleasă, nu se observă o creștere a numărului de concedii de până la 2,2 ani luate de către părinți, care în așa mod ar putea reveni mai rapid pe piața muncii. Prezența unui număr mic de instituții ce ar oferi servicii de educație ante-preșcolară, care să corespundă cu standardele de sănătate și educare a copiilor, face dificilă selectarea opțiunii ce prevede o perioadă mai mică a concediului.

Crearea serviciilor de creșă reprezintă o prioritate de politică publică recentă. Principalul act normativ guvernamental în ceea ce ține de dezvoltarea serviciilor de creșă este [Strategia Moldova 2030](#), care include un angajament direct față de educația preșcolară, spre deosebire de Strategia națională de dezvoltare anterioară (Moldova 2020). Strategia a preluat conceptul Uniunii Europene de măsurare a calității vieții în 10 dimensiuni și reprezintă contribuția Moldovei la realizarea Agendei pentru Dezvoltare Durabilă 2030 a ONU. Printre măsurile cu caracter strategic este și asigurarea accesului tuturor familiilor la serviciile de educație și îngrijire timpurie a copiilor și la educația preșcolară. Aceasta este o condiție esențială pentru abilitarea economică a femeilor și pentru reducerea presiunilor psihologice și financiare majore de pe familiile cu copii.

La nivel de competențe și funcționalități, rolul central îi revine **Ministerului Educației și Cercetării**, care determină valoarea transferurilor cu destinație specială alocată fiecărei APL pentru finanțarea instituțiilor de educare timpurie conform metodologiei Ministerului Finanțelor și unei formule de cost aprobate anual de Guvern (costul per copil înmulțit cu coeficientul ajustat). **Ministerul Finanțelor**, la rândul său, alocă transferuri cu destinație specială fiecărei APL de nivel 1, conform prevederilor legii bugetare anuale. **APL de nivelul 2** colectează propunerile de buget de la instituțiile de educație timpurie din cadrul APL 1 și negociază cu Ministerul Finanțelor asupra bugetului anual al fiecărei instituții preșcolare, iar **APL de nivelul 1** finanțează instituțiile de educație timpurie în limita resurselor alocate.

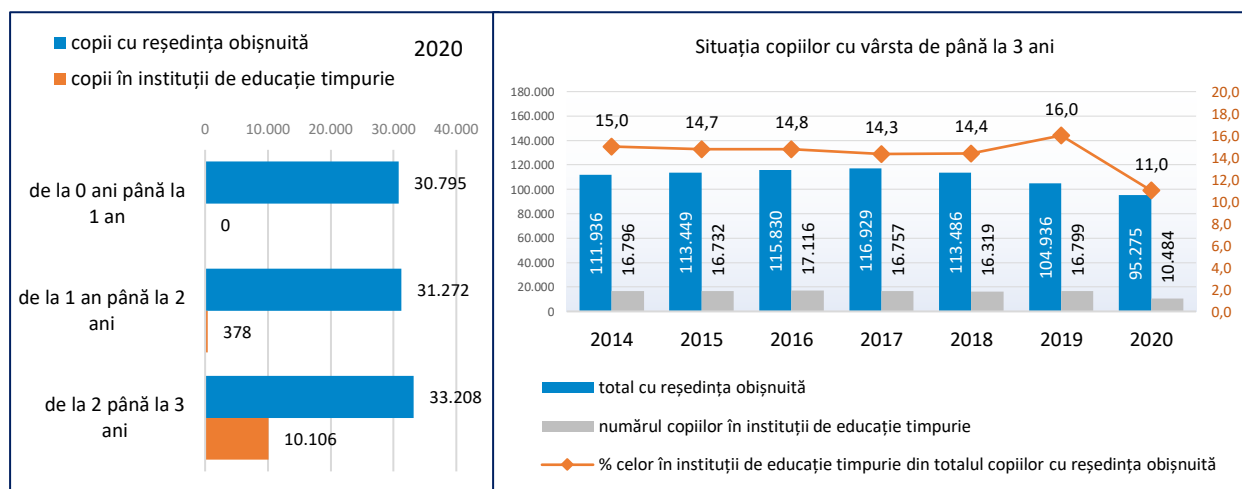
Deși este o prioritate emergentă, la momentul actual nu există o linie de finanțare bugetară dedicată creșelor, acestea fiind incluse în linia de finanțare dedicată instituțiilor de învățământ de educație timpurie (grădinițe). Finanțarea are loc din bugetul de stat direct sau prin intermediul transferurilor cu destinație specială, care, potrivit Legii privind finanțele publice locale 397/2003, sunt mijloace financiare alocate, conform prevederilor legale, în sumă absolută, cu titlu condiționat, de la bugetul de stat și/sau de la alte bugete la bugetele locale pentru asigurarea exercitării funcțiilor publice sau în alte scopuri speciale.

La momentul actual nu există o formulă clară pentru aprecierea și planificarea costurilor curente pentru serviciile de educație timpurie. Conform prevederilor Codului educației nr.152/2014 (art.145), finanțarea bugetară a învățământului se efectuează prin cost standard per copil/elev/student și coeficienți de ajustare. Totodată, la moment lipsește o formulă de calcul elaborată de Ministerul Educației și Cercetării, respectiv, instituțiile de educație timpurie (grădinițele) [...] se finanțează în baza datelor istorice. La baza estimării bugetului anual al instituțiilor respective, Ministerul Finanțelor aplică regulile generale de formare a bugetelor, luând în calcul cheltuielile aprobate ale anului trecut ajustate cu costul măsurilor și a politicilor ce urmează a fi implementate în anul curent.

	2018	2019	2020
Finanțare de stat	50.348,7	8.772,1	43.096,5
Finanțare de la bugetele locale (din toate sursele, inclusiv din transferurile cu destinație specială)	2.820.819,5	3.413.541	2.985.470,1

Tabelul 1. Dinamica finanțării de stat și locale a instituțiilor de învățământ de educație timpurie (grădinițele) (mii lei)
Sursa: Elaborat în baza datelor furnizate de Ministerul Finanțelor

În 2020, în medie, doar 11% din numărul total al copiilor de până la 3 ani erau încadrați în instituțiile de educație timpurie. Rata mică de acces la serviciile de educație antepreșcolară este determinată de numărul limitat de locuri la creșe sau creșe - grădinițe, condițiile de activitate ale acestor instituții, repartizarea în profil teritorial etc., ceea ce face dificilă încadrarea sau revenirea părinților, în special a mamelor, în câmpul muncii. Raportând la situația din anii precedenți, se observă o tendință negativă în sensul încadrării copiilor în instituțiile antepreșcolare (vedeți figura 11). Nu este exclus că, în 2020, una dintre cauze care ar veni să explice rata atât de mică ar fi declararea stării pandemice, circumstanța ce a afectat atât activitatea instituțiilor educaționale, cât și statutul ocupațional al părinților.

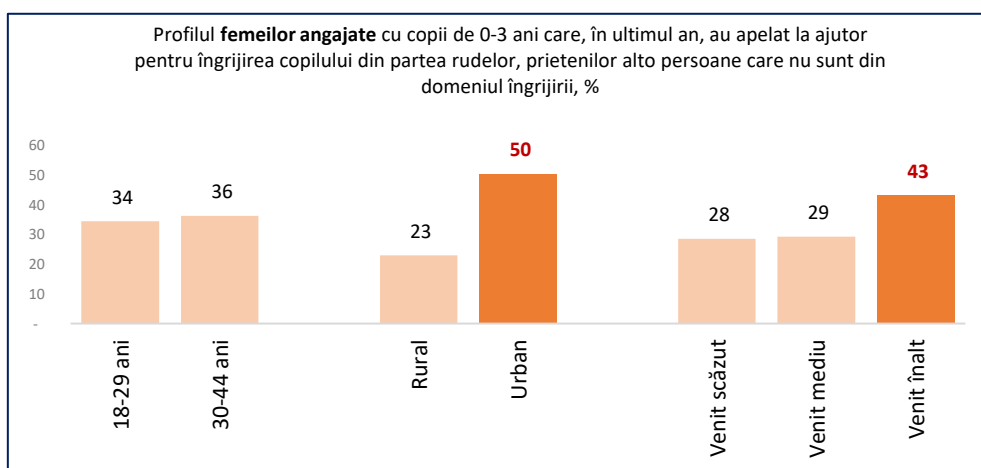

F11. Numărul copiilor încadrați în educația timpurie din totalul copiilor de la 0 până la 3 ani, copii
Sursa: BNS, 2014-2020

Totodată, un număr extrem de mic de noi creșe au fost deschise și puse la dispoziția populației în zonele cu copii de vârstă potrivită, în special, creșe cu finanțare (cofinanțate) de la bugetul de stat sau bugetele locale. Astfel, chiar dacă părinții au posibilitatea de a reveni mai rapid la serviciu, ajustarea și extinderea infrastructurii necesare asigurării copiilor în vârstă între 2 și 3 ani cu locuri în instituțiile de educație

timpurie de tip creșă trenează. Conform datelor BNS, numărul de creșe a scăzut pe parcursul ultimilor 5 ani - de la 840 la 810 unități.

Limitarea accesului la creșele publice determină mamele, în special cele angajate și din mediul urban, să apeleze la suport regulat din partea rudelor sau prietenilor la îngrijirea copilului mic. Datele prezentate în continuare arată că, în perioada ce cuprinde anul 2019, 36% dintre femeile cu copii de până la 3 ani și care sunt angajate au avut necesitatea de a apela la ajutor în procesul de îngrijire a copilului din partea unor persoane care nu activează în domenii de acest tip (rude, prieteni, cunoscuți etc.). Această pondere le depășește cu 9,7 – 11,6pp pe cele specifice situației mamelor neangajate în câmpul muncii. Totodată, dezagregarea datelor în funcție de criteriile socio-demografice, precum vârsta, mediul de trai și venitul mamelor cu copii de 0-3 ani ce sunt angajate a relevat o pondere semnificativ mai mare în rândul celor din urbe (50,5%) și ale celor avantajate financiar (43,1%). Aceasta ar putea semnifica o necesitate mai mare a acestei categorii de a beneficia de servicii adiționale de îngrijire în scopul reușitei de a realiza responsabilitățile de salariate. Accesibilitatea limitată a instituțiilor educaționale (creșelor în acest caz), în special în orașe, care ar răspunde pe deplin necesităților mamelor ocupate și care au copii de până la 3 ani ar veni ca una dintre explicațiile manifestării acestei situații.

F12. Ponderea femeilor cu copii de 0-3 ani care, în ultimul an, au beneficiat în mod regulat de ajutor la îngrijirea copilului, %
Sursa: Studiul Generații și Gen, UNFPA, 2020

RECOMANDĂRI

Pentru a crea mai multe creșe, autoritățile centrale trebuie să aloce mai multe resurse în acest sens. Alocarea resurselor trebuie să acopere atât costurile de creare, extindere și îmbunătățire a serviciilor de creșă, dar și întreținerea acestora. În acest sens, se recomandă ca Guvernul să-și asume o rată de cuprindere a copiilor în servicii de creșă de cel puțin 30% până în anul 2026. Aceasta ar însemna încă aproximativ 15 mii de copii cu vârsta cuprinsă între 0 și 3 ani vor avea acces la asemenea servicii – ponderea copiilor cu vârsta de la 2-3 ani cuprinși în cadrul acestor servicii ar crește de la aproximativ 30% la 60% iar ponderea copiilor cu vârsta de la 1-2 ani cuprinși în cadrul serviciilor ar crește la 30%.

Recomandăm utilizarea infrastructurii financiare deja existente, mai ales dacă se dorește crearea/reanimarea unui sistem de creșe adecvat, finanțat din mijloace bugetare și din surse externe, cu destinație predefinită, printr-un fond specializat deja existent (FISM). Unul din programele administrate de FISM este Programul de asistență tehnică și financiară acordată de Guvernul României pentru instituțiile preșcolare din Republica Moldova. În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.436/2014 privind implementarea Programului de asistență tehnică și financiară acordată de Guvernul României pentru instituțiile preșcolare din Republica Moldova, beneficiarii ai acestui Program sînt 797 de instituții preșcolare, prelungit ulterior prin Hotărârea Guvernului nr.28/2019 privind implementarea Programului de cooperare pe anul 2018 între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României, întocmit prin schimb de scrisori la 18 decembrie 2018, în sensul articolului 1 paragraful 2 al Acordului dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind implementarea programului de asistență tehnică și financiară în baza unui ajutor financiar nerambursabil în valoare de 100 milioane de euro acordat de România Republicii Moldova, semnat la București la 27 aprilie 2010.

Experiența FISM s-a dovedit a fi una de succes. În cadrul proiectului „Sporirea accesului și a gradului de participare a copiilor la educație timpurie în Republica Moldova” 89 de instituții preșcolare au fost renovate/construite și dotate cu echipamente și bunuri pentru a spori accesul și calitatea serviciilor de educație. Conform FISM, drept rezultat al acestui proiect circa 6818 copii au beneficiat direct de servicii de educație îmbunătățită (10 500 de copii ar fi beneficiat indirect).

Un Fond pentru Creșe este o abordare eficientă deoarece permite redirectionarea resurselor la cerere, adică acolo unde acestea sunt mai relevante. Astfel, APL de nivelul I urmează să elaboreze propuneri de proiect pentru a beneficia de suport financiar. Cerința de a co-finanța investițiile la cel 10%-15% va servi drept alt indicator suplimentar în a determina necesitatea și dorința autorităților locale de a realiza asemenea proiecte în localitate.

Experiența FSM trebuie extinsă. Aceasta înseamnă că Guvernul urmează să aloce o sumă mult mai substanțială de resurse comparativ cu bugetul proiectului anterior administrat de către FISM⁴. Anvelopa financiară mult mai semnificativă se explică prin: (i) ținta mult mai ambițioasă în termeni de copii care urmează să beneficieze de servicii de creșă – comparativ cu proiectul precedent acesta urmează să se tripleze; (ii) natura costurilor va fi diferită deoarece accentul se va pune pe renovarea și extinderea spațiului fizic pentru a crea capacitate suplimentară de a oferi servicii de creșă. Astfel, am putea anticipa o investiție de cel puțin 15 milioane EUR pentru perioada de 2023-2026.

Guvernul va trebui să sporească transferurile cu destinație specială pentru a acoperi costurile de întreținere. Dacă numărul copiilor cuprinși în servicii de creșă va crește la 30%, am putea anticipa o creștere (în termeni reali) de aproximativ 10% – 8.5% a alocațiilor cu destinație specială pentru educația timpurie (vezi anexa 1). Deoarece numărul de copii încadrați în servicii de creșă va crește treptat, creșterea relativă va fi și mai mică, în special în primii ani de implementare a acestui efort. Deoarece, anticipăm ca majoritatea APL-urilor beneficiare din prima etapă vor reprezenta zonele urbane, acestea vor avea o capacitate financiară relativ mai bună comparativ cu APL-urile din zonele rurale și deci vor putea să realizeze investiții sau să acopere o parte din costurile de întreținere.

---

⁴ Suma total valorificată a grantului pe perioada 01.01.2015 -30.06.2018 a fost de 3 015 400,56 euro

Anexa 1

Scenariu I: Pînă în anul 2025, crește nr. copiilor încadrați în educație timpurie cu 15.000 (10.000 cu vârsta de la 2 ani pînă la 3 ani și 5.000 cu vârsta de pînă la 2 ani)

	An	Cheltuieli, MIL MDL	Nr. De copii încadrați în educație timpurie	Cheltuieli per copil/per an, MDL*	Rata de majorare a bugetului alocat pentru educația timpurie
Datele actuale	2018	2 763,50	142 950	19 332,20	
	2019	2 721,10	152 125	17 886,90	
	2020	3 323,50	152 167	21 841,10	
	2021	3 536,50	151 013	23 400,00	
	2022	3 840,80	144 975	26 500,00	
Prognoză	2023	4 317,91	149 975	28 790,83	11,05
	2024	4 726,77	154 975	30 500,20	8,65
	2025	5 169,11	159 975	32 311,96	8,56

Scenariu II: Pînă în anul 2025, crește nr. copiilor încadrați în educație timpurie cu 10.000 (7.000 cu vârsta de la 2 ani pînă la 3 ani și 3.000 cu vârsta de pînă la 2 ani)

	An	Cheltuieli, MIL MDL	Nr. De copii încadrați în educație timpurie	Cheltuieli per copil/per an, MDL*	Rata de majorare a bugetului alocat pentru educația timpurie
Datele actuale	2018	2 763,50	142 950	19 332,20	
	2019	2 721,10	152 125	17 886,90	
	2020	3 323,50	152 167	21 841,10	
	2021	3 536,50	151 013	23 400,00	
	2022	3 840,80	144 975	26 500,00	
Prognoză	2023	4 268,96	148 275	28 790,83	10,03
	2024	4 623,07	151 575	30 500,20	7,66
	2025	5 007,55	154 975	32 311,96	7,68

*Pentru anii 2023-2025 cheltuielile per copil/ per an au fost majorate cu 6% față de anul precedent, ce constituie media de creștere anuală a sumelor alocate pentru ultimii 5 ani. De asemenea, valorile au fost ajustate la rata inflației în baza IPC, după cum urmează: pentru anul 2022 conform prognozelor BNM, iar pentru 2023-2025 la rata de 5%- ținta inflației.